

Beretning fra Landsbyforum

Generalforsamling 2023

Indhold

1. Præsentation.....	3
2. Overblik.....	3
3. Landsbyforums deltagelse på Folkemødet på Bornholm	4
4. Tomme bygninger og brandtomter	5
5. Kommuneplan revision.....	5
6. Vækst og Værdier i landdistrikterne	6
7. Fokusområder	6
7.1 Lokale varmeløsninger.....	7
7.2 Muldtoiletter	7
8. Workshop: COP 27 Nordic Rural Voices	8
9. Møde med forvaltningen - februar 2023.....	12
10. Lag Sønderborg Aabenraa.....	12
11. Årlig forårsrengøring / affaldsindsamling i landsbylaugene.....	13
12. Samtale-café om præsentation af resultater af MEDSAM	13
13. Nyhedsbreve - løbende	15
Afslutning.....	15

1. Præsentation

Landsbyforums formål er at fremme dialog og samarbejde mellem landsbylaugene og være sparringspartner til Udvalget for Bæredygtighed og Landdistrikter. Landsbyforum blev oprettet i 2007 og har således eksisteret i 16 år. I dag er der registreret 37 landsbyer, som alle er med i vores fælles organisation.

Bestyrelsen består af Willy Sahl, formand, Henning Wendelboe, næstformand, Stefan S. Kirkegaard-Kronborg, kasserer, Angela Coriand og Ingebeth Clausen. Bestyrelsens arbejde udføres i tæt samarbejde med kommunens sekretariat for landdistrikter, dvs. Connie Mark Skovbjerg, landdistriktskoordinator og Carl Erik Maae, landsbyudvikler. Landsbyforum har været medlem af landdistrikternes Fællesråd siden 2018, men medlemskabet er opsagt og udløber i år. Opsigelsen er primært begrundet i besparelse.

Vi har taget afsked med Niels Peter Nielsen fra Kværs, der måtte trække sig fra bestyrelsen pga. sygdom – tusind tak for det store arbejde, som du har udført igennem de sidste mange år. Niels Peter fortsatte som formand for Mobilitetsforeningen.

2. Overblik

Landsbyerne i Sønderborg Kommune trives, her gives der muligheder for fællesskab i nær-området. Bosætning handler om livskvalitet, her trives de sociale relationer, her kan man slå rødder og skabe et godt liv for fremtiden.

Men landsbyerne har også udfordringer. Det er nu, vi skal have de store briller på: Hvordan ser landsbyerne ud om 10 til 15 år? Har vi et tilstrækkeligt planmæssigt fundament? Trafikforholdene er ikke optimale alle steder, og der er nedslidte boliger, som skæmmer i gadebilledet. Den grønne omstilling kræver store arealer til solceller, anlæg til biogas, vindmøller – hvorledes fordeles arealerne? Omstilling fra gas til andre energiformer til opvarmning af boliger skaber store udfordringer med prislejet og forsyningssikkerhed, men teknologien byder på nye muligheder.

I det følgende berettes om årets gang i Landsbyforum.

Landsbyforums deltagelse på Folkemødet på Bornholm

3. Landsbyforums deltagelse på Folkemødet på Bornholm

– juni 2022

Ved Folkemødet 2022 kom en lille gruppe afsted på netværkstur til Bornholm. Repræsentanterne var fra Svenstrup, Asserballe, Sottrupskov, Nybøl-Stenderup. Desværre blev selskabet ramt af sygdom, så deltagerantallet blev reduceret.

Landsbyforum besluttede at gå sammen med Haderslev om temaet: "Grøn Mobilitet". Debatten foregik i teltet hos "Foreningen Als-Fyn broen" med deltagelse af personer fra byrådet i Haderslev, Landsbyforum og Donkey Republic - et dansk delecykel firma, der i alt ydmyghed mener, at cykler har en lang række fordele og svar på nogle af de problematikker, man kan se i fremtidens byer.

Angela Coriand, Landsbyforum, kom med eksempler på muligheder for samkørsel i landsbyerne med landsbybus, NaboGo appén eller via kør-mæ-bænk.

Indledningen på debatten lød:

Presset for at finde grønne og sammenhængende mobilitetsløsninger er steget i takt med et øget fokus på mindre CO2 udslip, stigende brændstofpriser, kødannelser, større maskiner på de smalle veje i landdistrikterne. Der er flere enkeltstående tiltag, som bl.a. præsenteres i Sønderjylland i "halen på" Tour de France. F.eks. cykelfremme, landsbybusser og kør-mæ-bænke, med henblik på mere samkørsel. Hertil digitale løsninger for bevægelse i naturen. Hvordan kan vi tænke på tværs? Hvordan kommer vi videre? Verdensmål nr. 11 handler om bæredygtige byer og lokalsamfund!

Ordstyrer var Tyge Mortensen, Landsbyhøjskolen, og debatten var fint besøgt.

Læs mere: [HER](#).

4. Tomme bygninger og brandtomter

- juni 2022

Ifbm. at Folketingets udvalg for Land-distrikter og Øer besøgte Sønderborg den 21. juni, fik vi lejlighed til at drøfte problemer med tomme bygninger og brandtomter. Baggrunden er, at flere steder beskæmmes bybilledet af tomme og faldefærdige huse. Udvalget bragte spørgsmålet videre til Boligministeren, og den 10. august fik vi svar fra ministeren. I svaret slog han fast, at kommunerne som bygningsmyndighed skal vurdere om byggelovgivning er overholdt.

Vi har drøftet ministersvaret med forvaltningen og er blevet informeret omkring gældende praksis. For at høre politikernes holdning til sagen, har vi bragt sagen for Udvalget for Bæredygtighed og Landdistrikter, der tager en diskussion på næste møde.

Læs ministerens svar [HER](#) og beskrivelse af besøget [HER](#).

5. Kommuneplan revision

- juni 2022

Kommuneplanen skal revideres hvert fjerde år. Byrådet har besluttet at kommuneplanen revideres i løbet af første og andet år af byrådsperioden. Den 22. juni havde vi inviteret til infomøde på Naturcentret, Center for verdensmål, hvor Marie Grove Ingildsen fra Planafdelingen fortalte om mulighederne for at komme med input i høringsfasen.

VÆKST OG VÆRDIER I LANDDISTRIKTERNE:

Fællesfilm på:
Dansk – Engelsk - Tysk

6. Vækst og Værdier i landdistrikterne - juli 2022

I marts 2022 var premiere på et antal [landsbyfilm](#), og som præsentation af landsbyerne samlet i Sønderborg, blev der op til Tour de France produceret en fællesfilm på [dansk](#), [tysk](#) og [engelsk](#).

7. Fokusområder - oktober 2022

Udvalget for Bæredygtighed og Landdistrikter afholdte i oktober 2022 fem møder med landsbylaugene i de gamle kommuner, hvor Landsbyforum var inviteret med. Som opfølgning på møderne har forvaltningen lavet en status på de lokale udviklingsplaner, som er sammenfattet i 6 overordnede temaer:

1. Fællesvarmeløsninger / lokal nærvarme
2. Trafik
3. Turisme infrastruktur
4. Klimasikring
5. Naturoplevelser
6. Bosætning

Oversigten giver et godt overblik over, hvordan man i landsbyerne arbejder med de lokale udviklingsplaner.

STATUSMØDER VEDR. LOKALE UDVIKLINGSPLANER:

Fællesvarmeløsninger / lokal nærvarme

Trafik - Turisme infrastruktur

Klimasikring – Naturoplevelser – Bosætning

På baggrund af statusmøderne søgte Landsbyforum midler fra Puljen til Borgerinitiativer for at omsætte idéer til handlinger.

7.1 Lokale varmeløsninger

Formålet med de bevilligede 250.000 kr. er at udvikle strategiske og ambitiøse investeringskoncepter, herunder screening af mulige lokale nærvarmeløsninger.

Avnbøl - Ullerup har søgt Landsby forum om midler og har modtaget et tilsagn om støtte på 50.000 kr. til udvikling af deres lokale fjernvarmeprojekt. Efterfølgende har de indgået en aftale med Sønderborg Varmeforsyning om at blive koblet på deres netværk, og har derfor ikke brug for det tildelte beløb. I stedet har de bedt om 5100 kr. til afvikling af deres selskab. Der har været tale om et pionerarbejde, og der er grund til at ønske dem tillykke med de opnåede resultater.

Går landsbyen med tanker om en lokal varmeløsning, så kontakt Carl Erik i sekretariatet for yderligere oplysninger.

7.2 Muldtoiletter

Et af de gennemgående emner på statusmøderne var problemer med manglende offentlige toiletforhold i naturområderne. Denne problemstilling har resulteret i, at Landsbyforum søgte og fik bevilliget 158.000 kr. i Puljen til Borgerinitiativer. Formålet var at igangsætte et projekt til fremstilling og opstilling af muldtoiletter til glæde for dem, der bor i landområderne og de, der færdes der – herunder turister.

En henvendelse til landsbylaugene vedr. behov for muldtoiletter har hidtil resulteret i ønske om 13 muldtoiletter. For at sikre kyndig og ens fremgangsmåde i forbindelse med opstilling, har landsbyforum besluttet at overgive opgaven til Vej og Park.

I landsbyforum havde vi forestillet os, at dette var en forholdsvis enkel opgave, men desværre har vi konstateret, at godkendelse til opstilling kræver flere tilladelser – f.eks. landszone-, bygge-, og nedsivningstilladelser.

Fra Landsbyforums side håber vi, via en konstruktiv dialog med de berørte forvaltninger, at vi kan opnå en smidig og enkel løsning for at afhjælpe de manglende offentlige toiletforhold.

8. Workshop: COP 27 Nordic Rural Voices - oktober 2022

Landsbyforum blev præsenteret for et idéoplæg til, hvordan klimatopmødet COP27 i Egypten kunne bringes helt ned i øjenhøjde lokalt – og give Sønderborgs landsbylaug en stemme.

Forum "greb bolden" og iværksatte initiativer med finansiel støtte fra Puljen til Borgerinitiativer, der uddeles af Udvalget for Bæredygtighed og Landdistrikter.

Helt konkret var der tale om planlægning og afvikling af en workshop samt deltagelse digitalt i COP27 den 10. november 2022. Borgmester Erik Lauritzen var talsmand for landsbylaugene i Sønderborg, mens Lisbeth Iversen talte på vegne af landsbyerne i Arendal, Norge. Ordstyrer var Mads Wolff (rep. for Nordisk ministerråds stand), mens Kirsten Dunlop (administrerende direktør i Climate-Kic) og Marcus Taulborg (Dansk Ungdoms fællesråd)

var deltagere fysisk på Nordisk Ministerråds stand i Sharm El Sheikh. Climate-KIC er Europas største offentlig-private innovationspartnerskab med fokus på klimainnovation med henblik på at afbøde og tilpasse sig klimaændringerne.

På dagen deltog et antal frivillige landsbyfolk som tilskuere til den direkte udsendelse.

Forud for debatten var der afholdt en workshop med deltagelse af 25 landsbyrepræsentanter på Center for Verdensmål. Deltagerne skulle forholde sig til:

1. "Dét, vi gør i dag"
2. "Dét har vi forsøgt, men det virkede ikke"
3. "Dét vil vores landsbysamfund gøre fremadrettet og dertil har vi brug for hjælp fra beslutningstagerne"

Læs mere [HER](#).

Landsbyernes stemmer tæller i den grønne omstilling

At reducere CO₂-udslippet er en enorm udfordring – formentlig den største vi mennesker nogensinde har stået over for. Den grønne omstilling kræver, at vi løfter i flok globalt, nationalt, regionalt og lokalt – og at vi gør det på tværs af by og land.

I dag er der dog vidt forskellige muligheder og betingelser for at bidrage til den grønne omstilling alt efter, om du bor i storbyen eller på landet. Lovgivning og løsninger formes i høj grad i hovedstæder og metropoler, imens landdistrikter ikke kan kobles på de kollektive løsninger og må finde egne, individuelle svar på de globale udfordringer.

Det er i klimaets, demokratiets og befolkningernes fælles interesse, at forskellen på by og land i den grønne omstilling nivelleres. Nordic rural voices er fælles stemme for lokale landsbylaug i Norden og har til formål at gøre lovgivere og myndigheder på alle niveauer opmærksomme på de helt konkrete udfordringer, landdistrikter står over for i den grønne omstilling.

Succesfuld grøn omstilling forudsætter, at landdistrikternes særlige udfordringer og vilkår i langt højere grad indtænkes i løsninger og lovgivning såvel nationalt som internationalt. Nordic rural voices' must-considers er de handlinger og opmærksomhedspunkter, som er helt afgørende at indtænke fremadrettet i den grønne omstilling. De endelige must-considers formuleres på og i forlængelse af Den nordiske Pavillon under det internationale klimatopmøde COP27.

I det efterfølgende har vi samlet de danske og norske must-considers. Udtrykket "must-considers" oversættes til, at vi har tænkt over, hvad der er bedst for den enkelte landsby i forhold til den grønne omstilling; opdelt i temaerne "energi" og "mobilitet".

På energiområdet blev følgende tre must-considerers fremhævet:

1. Udvid forsyningspligten til også at opfatte varmforsyning

- Vedtag en varmesektorlov ganske som den nuværende vandsektorlov, så forsynings-pligten udvides til også at omfatte en varmforsyningspligt for både land og by. Samme model og hvile-i-sig-selvprincip, som kendes fra forsyningssektoren kan med fordel benyttes.

2. Gør det nemmere at dele lokalproduceret energi i lokalsamfundet

- Lovgivningen spænder i dag ben for deling af lokalproduceret energi i lokalsamfundet. Muliggør at varme og energi både kan og skal deles og bruges lokalt, f.eks. biogas fra gårdene, overskudsvarme fra virksomhederne, overskuds-el fra naboernes solceller og jordvarmeanlæg m.m.
- Sænk afgiften hvor el bruges til grøn opvarmning uden for det kollektive varmenet.

3. Tag landsbyerne med på råd for at sikre en bæredygtig og demokratisk grøn omstilling

- Samarbejde og dialog mellem centralmyndighed, beslutningstagere, embedsværk og landsbysamfundene er nødvendig for succes med den grønne omstilling – så husk at tage landdistrikterne med i dialog, udvikling, planlægning og implementering
- Husk just transition: Den grønne omstilling skal ikke være dyrere for dem, der bor på landet end for dem, der bor i byerne. Investeringen i den grønne omstilling er et fælles ansvar og skal sikre balance mellem land og by.

Budskabet fra Arendal var:

Politikerne må tage kontrollen tilbage fra markeds kræfterne på energiområder, så der kan skabes skræddersyede løsninger til overkommelige priser og samtidig tænke social inklusion og social bæredygtighed ind i energiløsningerne.

På mobilitetsområdet blev følgende tre must-considerers fremhævet fra Sønderborg:

1. Sikre udbredelsen af grøn deletransport i landdistrikterne

- Skab mulighed for, at kommunerne kan støtte eller være medejere af lokale, grønne dele-transportløsninger i offentlige-private partnerskaber. Det kan f.eks. ske efter samme hvile-i-sig-selv-principper som andre offentligt ejede virksomheder er underlagt.
- Skab med en udligningsmodel/tilskudsmodel rammerne for, at det bliver attraktivt og rentabelt for kommercielle virksomheder at tilbyde delebil- og andre dele-services til landsbyer og mindre byer, som det i dag kendes fra storbyerne – eller for at disse tilbud og ordninger tilpasses landdistrikternes transportbehov.

2. Gentænk afgifter og fradrag for de mennesker, der bor uden for den kollektive trafikale infrastruktur

- Gør samkørsel/deleordninger mere rentabelt: Giv højere kørselsfradrag, når man aktivt benytter samkørsel.
- Fjern eller nedsæt afgifter på private, fælles el-transportmidler, ejet af f.eks. et landsbylaug.

- Indfør en Grøn Nytte-elbil-Nummerplade med afgiftsnedsettelse for indbyggere i landdistrikter, der er afhængige af bil for at kunne varetage f.eks. job og uddannelse.
- Indfør afgiftsfri el til opladning af elbiler på landet.

3. Gør kollektiv trafik i landdistrikterne bæredygtig og fleksibel

- Gør kollektiv transport i landdistrikterne fleksibel i f.eks. både størrelse, omfang og hyppighed.
- Erstat store, tomme busser, der alligevel sjældent går, med førerløse el-busser i loop, bæredygtige drive on demand løsninger o.lign.
- Gentænkt jernbanedriften – mange landsbyer har både skinner og toge i nærheden – men togene stopper ikke. Flere trinbræt.

Fra Arendal lød budskabet:

Offentlig transport og grøn mobilitet er grundlæggende for et godt liv og social inklusion. Vi ser, at frivillige mobilitets- systemer er baseret på små-skala løsninger f.eks. Cykling mod ensomhed, cykling i fbm. sundhed og genoptræning, vandrestier m.m.

Men spørgsmålene rejser sig i dén forbindelse: Hvem kan cykle? Hvem har råd til en cykel eller til at tage bussen? Hvem kan køre bil? Hvem er ensomme pga. manglende transport?

Samlet set har vi brug for skræddersyede løsninger til en overkommelig pris og mulighed for pilotprojekter, der inkluderer borgerne de pågældende steder.

På billedet nedenfor ses den direkte digitale debat mellem Sønderborg, Arendal og scenen i Sharm El-Sheikh, Egypten på COP27.

COP27:

Nordic Rural Voices

9. Møde med forvaltningen

- februar 2023

Den 2. februar 2023 blev der afholdt dialogmøde mellem Landsbyforum og Sønderborg Kommune. Formålet med møderne er at drøfte generelle problemstillinger og samarbejdsflader.

Blandt emnerne denne gang var ” Den grønne pulje til vedvarende energianlæg i det åbne land, besparelsesrunden, herunder besparelse på kollektiv trafik, processer for nabohøring og naboorientering ved byggesager, herunder udfordringerne med opførsel af ulovlige bygninger der ikke er søgt byggetilladelser til. Næste møde holdes i august 2023.

10. Lag Sønderborg Aabenraa

- august 2022, marts 2023

På vegne af Landsbyforum deltog Henning Wendelboe i generalforsamlingen i august 2022 og senere i marts 2023. Her blev han valgt ind som suppleant i den nye LAG-bestyrelse, der skal administrere EU-landdistriktsmidler fra 2023 – 2027. På generalforsamlingen i 2023 trådte han ind som medlem af bestyrelsen, da formanden fratrådte.

LAG-bestyrelsen arbejder på et tættere samarbejde med Aabenraa og Sønderborg Kommuner for at udnytte synergier på landdistriktsområdet.

11. Årlig forårsrensning / affaldsindsamling i landsbylaugene - foråret 2023

Ordringen har kørt siden 2015 på opfordring af Danmarks Naturfredningsforening og været sponsoreret af Sønderborg Forsyning – i dag SONFOR.

Ordringen har været en stor succes, og har kørt problemfrit, hvor SONFOR hvert år har sponsoreret landsbylaugenes udgifter til fortæring mm. med et beløb på ca. 20.000 kr./ år.

Der har de sidste par år været problemer med aftalen vedr. sponsoreringen via SONFOR især grundet ny ledelse og udskiftning af medarbejdere, der kendte til ordningen.

Men via en god dialog med den nye ledelse og berørte medarbejdere, er der nu indgået en aftale foreløbig for 2023 og 2024:

SONFOR vil i forbindelse med deres sponsoruddelinger i februar og oktober donere 9.000 kr. (18.000 kr.pr. år) til landsbylaugenes affaldsindsamlinger.

Dermed er det glædeligt, at vi her i 2023 samt i 2024 er sikret økonomisk grundlag for affaldsindsamlingerne og kan meddele dette til alle landsbylaug.

12. Samtale-café om præsentation af resultater af det norske forskningsprojekt MEDSAM - marts 2023

SAMTALE CAFÉ
om MEDSAM
(NORSK FORSKNINGSPROJEKT OM
SAMSKABELSE)

**"Sønderborg-modellen:
One of the most formal
and democratically
organized co-creation
platforms in the Nordic
countries"**

Sønderborg-modellen er iflg. forskningsprojektet ét af de mest formelle og demokratisk organiserede samskabelses platforme i Norden. Det er konklusionen i projektet: MEDSAM.

Den overordnede idé med MEDSAM var, at udvikle modeller for samskabelse mellem kommuner og borgere for at sikre bæredygtige velfærdsløsninger i et langsigtet perspektiv. De to danske kommuner Århus og Sønderborg indgik som cases, hvorfra forskerne kunne hente inspiration og data som grundlag for ny viden. Ligeledes indgik flere norske kommuner. Århus var valgt pga. deres indsats som Europæisk frivilligheds kommune i 2018 og Sønderborg blev valgt på baggrund af arbejdet i "Sønderborg-modellen" – dvs. samarbejdet mellem landsbylaug, Landsbyforum, det politiske udvalg for Bæredygtighed og Landdistrikter samt forvaltningen.

Projektet blev ledet af Arendal Kommune med bl.a. Lisbeth Iversen, leder af "Med hjertet af Arendal", som projektleder – flere af jer har mødt Lisbeth ved tidligere lejligheder. Vores danske forsker og kontakt i projektet, Jens Peter Jensen, vil løfte sløret for, hvad der egentlig er kommet ud af MEDSAM-projektet.

Hvad kan vi lære af de erfaringer, der blev hentet i Århus, Arendal, Oslo, Voss, Steinkjer, Levanger, Sønderborg og Aarhus?

Erfaringerne fra MEDSAM-projektet mangfoldiggøres i en artikel fra august 2022, der bliver en del af en bog, som redigeres af Roskilde Universitet. Læs [HER](#). Bogen har været planlagt længe og udkommer i løbet af 2023. Artiklen er et bogkapitel i en antologi. Forfatterne er Eugene Guribye, Frode Fatnes Jacobsen, Håkon Sivertsen, Esben Carlsson og Jens Peter Jensen.

Læs mere [HER](#). Jens Peter bad deltagerne tænke over følgende:

Hvad er vigtigst?

NORCE

Hvad vil politikerne med landdistrikterne?

Hvad vil landdistrikterne med sig selv?

13. Nyhedsbreve

- løbende

Landsbyforum nåede efter generalforsamlingen i 2022 at udgive to nyhedsbreve til alle landsbylaugs bestyrelsesmedlemmer med aktuelle nyheder.

Afslutning

Efter endnu et spændende og afvekslende år i Landsbyforum, afsluttes beretningen fra bestyrelsen. Vi glæder os allerede til det næste år.

Tak for årets samarbejde til medlemmerne, udvalget for Bæredygtighed og Landdistrikter samt forvaltningen og eksterne samarbejdspartnere.

Bestyrelsen i Landsbyforum

Willy Sahl, Henning Wendelboe, Stefan S. Kirkegaard-Kronborg, Angela Coriand og Ingebeth Clausen.

